

Szegedi emlékek

Egy szomorú színész

Kozák László, a Víg-színház művésze először is Lehotay Árpád emberi és művészi nagysága előtt hajtja meg fejét.

— Lehotay tanárom volt az Akadémián és meglehetősen kedvelt engem, mint növendékét. Most érzem csak, milyen nagy ember volt ő és milyen hűen szolgálta a magyar színeszetet. Nem volt kedvence. Mindenkit a munkája után ítél meg és becsült. És ez nagy szó. Pedig akkor még nem volt a zász-lóra írva a Munka, mint most. Bizonyos fokú kíváncsiság is vezette, amikor engem negyvenötben Szegedre szerződtetett: vajon mi lett a növendékéből? Nagy feladatokkal látott el... Az első szerepem után kellemes ajándékkal, egy ígérettel lepett meg. Azt mondta, ha ő Pestre kerül, engem visz elsőnek magával. Ez így történt, ezerkilencszáznegyven-hét nyarán táviratot kaptam, hogy jelentkeznek a Belvárosi Színházban. Am először is azt mondom el: a Szegedi Nemzeti Színházban mindenki jól érezte magát. Köszönhető volt ez annak, hogy az igazgató értett a színházhoz. Ez az egyszerű titka! Értetni kell hozzá.

Kozák László visszatekintve küzdelmes pályájára, így folytatja:

— Tulajdonképpen ez a szegedi két év volt az, amikor én a színház fogalmát megtanultam. A színház tiszta élményét ízleltem meg! A Szegedi Nemzeti Színházban nem vették el a kedvemet a színjátszástól; az, ami ott történt: a teljes színház volt! Most is vállalnám azt a kudarckasszát, fagyoskodó, de őszinte életet. Sokat gondolkodom mostanában a szegedi évekre. Azóta sokszor csatlódtam — elvették a kedvemet a legcsodálatosabb munkától, amit ismerek — a színjátszástól. Egy év múlva hatvanéves leszek és nyugdíjba megyek.

— Hiszen még talán ötvennek sem néz ki...

— Nyugdíjba megyek, és nem fogok többet játszani. Mindazért, ami azokban az

időkben Szegeden nem volt meg, de ma megvan. A színeszet most mintha arra szolgál, hogy mindenki meg-szültösse benne a maga szerencsét... Ezért vagyok szomorú színész...

Megkeresi a táskáját, s kiveszi belőle a „bibliáját”, Jászai Mari Emlékiratait, amit szinte állandóan magával hordoz. Felteszi a szemüvegét.

— Így hangzik ennek a zseniális asszonynak első előadása és hitvallása az Akadémián, a növendékétől: „Önök a legnehezebb pályát választották, amikor elhatározták, hogy színészek lesznek... Szívrög egész lelkesedésre lesz szükségük minden nap!” — Kozák László felpéz a könyvből. — Kipusztult belőlem a lelkesedés. Ne csodálkozzék rajta: tizenkét éve vagyok a Víg-színház tagja és tizenegy esztendeje egy fillér fizetése mellett sem kaptam, holott a munkám, amit a színházban végez, a kritika által sem elmarasztalt.

Igazán őszinte. Nem „színeszkedik” — elmondja nekem magát, rábízva, kirosszalom-e majd frásor a panasza vagy sem. Nagyapja, Pozsgai József Kossuth-párti képviselő volt, ő arra tanította gyermekkorában, hogy minden embert szeressen. Úgy érzi, nem ezt kellett volna beléltani, hanem az önzést, a tolatodást, az ügyeskedést, s akkor nem áhítotna most annyira Szeged után, Lehotay Árpád színháza után, melyben oly nagy, tiszta szellemek éltek s dolgoztak tisztességgel és irigység nélkül a színházért, mint Simándy József, Rajz János, Bessenyei Ferenc, Hidi Franciska, Sugár Jenő, Patkós Irma — és így tovább.

Nemrégiben átutazott Szegeden, de nem ment be a színházba. Csak a temetőbe ment ki, megnézni Káldor Jenő sírját.

Gulay István

Zeneoktatás — falvakban

A zongora vezet

Tizenhat éve működik a szegedi járásban zeneoktatási munkaközösség. A járás diákjai közül legtöbbször idén jelentkeztek, hogy a munkaközösség tanáraiktól valamilyen hangszerezen zenét tanuljanak. Tavaly 150-en voltak összesen, most 321-en vannak. Hozzá kell tennünk azonban, hogy jóval többen jelentkeztek, 46 gyerek egyszerűen tanárihiány miatt nem tudta megkezdeni különórát alapozott tanulmányait.

A létszámbeli hirtelen ugrás magyarázata egyszerű: a szülői és diáki ambíciók a szervezés kezdetekor most találkozott először a leg-egyszerűbb hivatalos támogatással. Az iskolai igazgatók, az énekeszok vagy éneket is tanító tanárok együtt szorgalmazták a járási hivatal művelődésiügyi osztályának támogató felhívása alapján, hogy a tehetséges, jó hallású, ügyes, iskolai tanulmányait példás szorgalommal végző falusi gyerekek is közel hasonló lehetőséggel induljanak ezen a téren is, mint korosztályuk városi tagjai.

A szervezett nekibuzdulásnak köszönhető, hogy olyan közegben is jelentkeztek a gyerekek, ahol eddig semmiféle hangszerekes képzés nem volt. Sövényháza például 22-es létszámmal indult a zenei előképzés, Balástyan ugyanennyivel. Alóthalom is most lépett be a sorba. Szőregen három év óta született az oktatás, most 38-an jelentkeztek újra. Legtöbbször — érthetően — két legnagyobb községünkben, Kisteleken és Dorozsmán járnak zeneórákra.

A zongora vezet a hangszerek között. A tanárok szerint itt érződik legjobban a szülői biztatás, pedig a tárgyi feltételeit ennek a legnehezebb megteremteni. Az iskola vagy a művelődési ház „zongorájára járnak” legtöbbször, nemcsak a heti két órában, de gyakorlásra is. Van példa arra is, hogy sem az iskolának, sem a művelődési háznak nincsen

zongorája, mégsem jut kátyuba a rokonszenves vállalkozás. A „zongorás” családok vállallják ilyenkor, hogy lakásuk és hangszerek le- gyen a zenei oktatás központja.

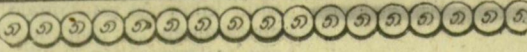
Zenekarok távlatai csalogatják a gyerekeket a harmonikaórákra. Viszonylag kevesen, mindössze 12-en szorongatják a hegedűt, és most jelezték először — Záráknyászkáról —, hogy gitár is volna jelentkező.

A munkaközösség tagjainak most leginkább azon fő a fejük, a hirtelen létszámnövekedéssel járó gondokat hogyan tudják megoldani. Nagy segítség számukra, hogy az iskola énektanárai legtöbbször vállallják a zenei előkészítő egyéves munkáját.

H. D.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

110.

— Milyen az órgó? Hát milyen lehetne — hörgött Várady úrra egyet. — Órgó! Ezzel mindent megmondtam. Huszonhat éves, Bécsben tanult, Péterváron diplomáciai szolgálatot teljesített, s nemrég tűntette ki a császár és király a valóságos belső titkos tanácsosi ranggal. Erdeme nincs, csak egy: a születése. Mit akarsz még? Itt szegeden hozta világra a mama ökegyelmessége, tud magyarul, de inkább németül beszél, azt beszél, hogy jobb szándékú, mint az apja volt, de idővel majd ő is megcsontosodik az ősi erényekben, s nem fog különbözni a felmenőitől. Egyébként csak heteket tölt el az itteni kastélyban, utazik, üdül, szórja a pénzt.

— Többek közt a miénket is — vágott bele Novák.

— Hát igen. A miénket is, meg a népét is, mert rengetegen gürcölnek óriási birtokán, hogy ő gondtalanul élhesse — egészítette ki a fő- ügyész megjegyzését Szekerke. — De úgy látom. Lajos már hozza is a vacsorát, s ebbe aztán tényleg nem szólhat bele az órgó se, akármilyen belső titkos tanácsos is — derült föl egyszerűen sovány ábrázata.

A hajdú csakugyan megjelent az ajtóban Kati asszony kíséretében, s hozta a nagy lábást egy tálcán. A szakácsné meg a tányérokat és az evőeszközöket.

Milyen változások lesznek a nyugdíjszabályokban?

A családtagként közös munkában töltött évek nyugdíjévként figyelembevétele

3. A termelőszövetkezeti tagnak az a családtagja, aki a termelőszövetkezetbe tagként belépett, belépésétől számított 1 éven belül kérheti annyi — legfeljebb azonban 5 — naptári évnél nyugdíjévként történő beszámítását, amely években, mint segítő családtag, a nyugdíj megismeréséhez szükséges munkaeseményeket (férfi 120, nő 80), illetőleg 1967-től kezdődően a szükséges munka-

napokat (férfi 150, nő 100) a közös munkával teljesítette, és a nyugdíjárulékot ezekre az évekre utólag megfizeti.

Az ismertetett szabály továbbra is érvényben marad. Mivel pedig többen voltak olyanok, akik beléptek a termelőszövetkezetbe, de elmulasztották a belépéstől számított 1 éven belül kérni a családtagként eltöltött idők nyugdíjévként való beszámí-

tását, az 1973. január 1-én hatályba lépő új rendelkezés lehetővé teszi, hogy 1973 december 31-éig azok is kérhessék a családtagként eltöltött idők figyelembe vételét, akik eddig azt elmulasztották. Az a családtag azonban, aki 1972. december 31-e után lép be a termelőszövetkezetbe, továbbra is csak a belépést követő 1 éven belül kérheti a családi évek elismerését.

Az öregségi járadékos közös munkában eltöltött éveinek nyugdíjévként figyelembevétele

Az a szövetkezeti tag, aki öregségi járadékban részesül, nyugdíjárulék fizetésére nem kötelezett, és így a közösben végzett munkájával nyugdíjévként nem számíthat. A jogszabály azonban lehetőséget adott arra, hogy az öregségi járadékosként közös munkában eltöltött idejének a beszámítását a járadékos kérhesse, ha

— az öregségi járadék megállapítását követő munkateljesítménye alapján annyi nyugdíjévként szereztethet volna, amennyi ténylegesen szerzett nyugdíjévként az öregségi nyugdíjhoz szükséges 10 nyugdíjévre egészítené ki, és

— a nyugdíjárulékot utólag megfizeti.

A beszámítás lehetőségét az 1972. december 31-ig fennálló rendelkezések úgy korlátozzák, hogy a járadékos nem kérheti a járadékosként közös munkában töltött idejének az utólagos be-

számítását, ha a járadék megállapítása előtt szerzett nyugdíjévek száma ötnél kevesebb volt.

Az új rendelkezés szerint a beszámítást 1973. december 31. napjáig az a járadékos is kérheti, aki a járadék megállapítását 5 évnél kevesebb nyugdíjévként szerzett, ha a járadék megállapítása után teljesített munkája alapján az öregségi nyugdíjra jogosultsághoz szükséges 10 nyugdíjévből hiányzó nyugdíjéveket nyugdíjárul-

ék fizetése esetén 1973. végéig megszerezhetné volna. Több nyugdíjévként azonban nem lehet beszámítani, mint ahány évre a 10 nyugdíjév eléréséhez szükség van.

Kimondja viszont az új rendelkezés azt is, hogy a jövőben az a járadékos, aki-nek öregségi járadékát 1972. december 31-e után állapítják meg, járadékának megállapítása után munkában töltött évek beszámítását egyáltalán nem kérheti.

(Folytatjuk.)

Természetvédelmi területek a Bajkál-tónál

Az évmilliókkal ezelőtti kialakult Bajkál-tó környéki hegység mőköt a világ egyik legkülönösebb tavához. Rendkívül bonyolult geológiai folyamatok eredményeként keletkeztek, ezzel magyarázható a sajátos ásványi kincsek; értékes ercek, féldrágakövek és burkolóanyagok.

Az irkutszki terület tudományos kutatásait koordináló bizottság azt javasolta, hogy a Bajkál-tónál létesítsenek néhány természetvédelmi területet, amelyek megőrzik a vidék sajátos ásványi és geológiai rajzát. Az egyik ilyen természetvédelmi terület a tó déli partján, Szilgyanki város közelében lesz. A XVIII. századi kiváló

orosz tudós, Mihail Lomonoszov idején már több mint százféle ásványi kincset tartottak itt számon, köztük olyan ritka képződményeket, mint a lazurit, a bajkalit, a különféle csillámok stb. Ezt a vidéket M. Ogyincse akadémiai levelező tag, a koordinációs bizottság elnöke természetvédelmi múzeumnak nevezte.

A másik természetvédelmi területet az úgynevezett Tazzerani vonulatnál, a Bajkál-tó nyugati partján, az Olhon-tóval mintegy 20 kilométerre alakítják ki, ahol kis területen 130féle ásvány található. A tó északi partján védettnek nyilvánították az egyik vulkán maradványait.

— Micsoda illat — szimatolt bele a levegőbe a vadász. — Főlése!

— Möghiszem azt — mondta büszkén Kati asszony. — Töttem bele egy kis majoránát is. Ögyék mög mind az urak, a mi részünket kint hagytam a konyhában — vigyorgott a testes némbor, s nagy szakértelemmel kezdte merni az ételt. — Mögengedik az urak, hogy én oszszam szét, mert én tudom, hogy melyik a java — kacarászott kedélyesen, csak úgy rengett bele a tokáji, a melle, meg a domború hasa.

Mindenki megenyhült a párolgó piros étel láttán. Lajos a bort töltögette szaporán, aztán mikor Szekerke belekóstolt a pörköltbe s nagyot csettintett a nyelvével meglepedése jeleül, akkor harsányan jó étvágyat kívánt, s bokázva sietett ki Kati asszonnyal, nyilván ő is megéhezett már.

— No, ez mögéri a pézit — motyogta Várady már egy kicsit beszésszelve, aztán valamennyien elmerültek a táplálkozás büfeledtető örömeiben.

V.

A közelgő veszedelem ellenére a város népe nem feledkezett meg a farsangi mulatozásokról sem, sőt, mintha sötét gondjai elől a hajnalig tartó szórakozásokba menekült volna, a zajos bálak szinte egymást követték, sőt megessett, hogy egyetlen napra több is jutott. Bálaztak a menyecskék, a kávéházi felszolgálószemélyzet, a cigányok, s mindenekelőtt a legkülönbözőbb sportgyesületek, mert a Felsővárosi megrendezték a fényes korcsolyabált, melyen száz pár táncolta a franciánegyest, a Lloyd-teremben a csónakázók „rúgtak a port” reggelig, a Hungáriában a svédor-

nászok, de nem maradtak le a szakkörök, az iparosifjúság, s maga a Belvárosi Kaszinó sem, hogy eleget téve Széchenyi hajdani buzgalma-nak, a régi magyar táncok felújítását és szeretetét ápolgassa, s mint egykor a Nemzeti Kaszinó mánásai, most a szegedi úri hölgyvilág s a diszmagyarba öltözött férfiak járják a verburkóst, a hajdú- és kurutáncot, s ha volt rá vállalkozó, akkor bemutassák a fáklyás-, a süveges- és párnástáncokat is, hogy a nemzeti érzés felcsigázásával végleg kiszorítsák az idegen keringőt, a galoppot, de még a lengyel polkát is. Ez persze ritkán sikerült, a cigányok, Erdélyi Náci, Kukac, Páci és Onodi Kálmán, mindent tudtak, azt is, hogy a változatos-ság is az élvezetek egyik forrása, s reggel felé bizony azt játszották, amit éppen megfelelően találtak. Aztán meg a díszes ruhákhoz, a nők csipke- és selyemkölteményeihez néha jobban is illett a menü, a gyors ütemű gavott, az ünnepélyesen lassú ländler, a keringő elődjé, vagy éppen a sarabande. A mazurka pedig a csárdással vetekedett, mert az elnyomott lengyel nép iránti rokonszenv nemzeti táncuk felkarolásában is megnyilvánult.

A legizgalmasabb bál azonban mégis a Nőegylet volt, mert ezt magában a színház épületében rendezték meg, s nemcsak az álarc viselését tették kötelezővé, hanem felkérték a táncos résztvevőket, hogy lehetőleg ötletes jelmezekben is jelenjenek meg. Az ifjú hölgyek tehát törhették a fejüket, hogy minek öltözzenek, de nem kevésbé az ifjú férfiak is, akik — ha nem volt kedvük maskarába bújni — fekete magyar ruhában is megjelenhettek, persze álarc nélkül a szemükön.

(Folytatjuk.)